

Pracnāpāramitā Edebiyatı:

Pāramitā, “mükemmellik” anlamındaki Sanskrit sözcüktür. Pāramitālar, Bodhisattvaların Buddhalığa erişmek için yürüdükleri yolda onlara gerekli olan altı ya da on özelliştir. Bunlar, Dāna (cömertlik), Śīla (karakter), Kṣānti (sabır), Vīrya (çaba), Dhyāna (konsantrasyon), Pracnā (bilgelik) tir. Bunlara bazen şu dördü de eklenebilir: Upāya-kausalya (çeşitli işlerdeki beceri), Pranidhāna (doğru nefes alıp verme), Bala (güç-kuvvet) ve Cnāna (bilgi).

Pracnā, (Pāli Pannā) “aşkın bilgelik” demektir. Karunā (Merhamet) ile birlikte Mahāyāna Buddhizmi’nin temel iki sütunundan biridir. Altı mükemmellikten (Pāramitā) biridir. Bir Bodhisattva mutlak surette Pracnā Pāramitā’yı (Bilgelğin Mükemmel Yolunu) izlemek zorundadır. Mahāyāna Buddhizmi’ndeki Bodhisattva Bhūmi’de altıncı basamak Pracnā’dır. Adaylar bunu geliştirmek zorundadırlar. Ayrıca Śūnyatā’yı algılamak ve anlamak zorunluluğu vardır.

Bu iki sözcüğü birleştirdiğimiz zaman “aşkın bilgeliğin mükemmelliği” gibi bir anlam çıkar. Bu bize Vacraçchedikā veya Hridaya Sūtra gibi sūtraların neden Pracnāpāramitā oldukları hakkında bir fikir verir.

Miladın ilk yıllarıyla beraber Pracnāpāramitā edebiyatı gelişmeye başlamıştır. Daha hacimli olan eserler yüz bin beyitlik, yirmi beş bin beyitlik ve on sekiz bin beyitlik olmak üzere üçe ayrılır. Aslında bu üçü aynı eserin farklı uzunluktaki çeşitleridir. Uzunluğun nedeni ise tekrarlardaki sıklıktır.¹

Kısa olan Pracnāpāramitā edebiyatının en önemli iki eseri, üç yüz beyitlik Vacraçchedikā Pracnāpāramitā Sūtra (Elmas Sūtra) ile 25 beyitlik büyük ve 14 beyitlik küçük Pracnāpāramitā Hridaya Sūtra (Kalp Sūtrası) dır.

Elmas Sūtra, Mahāyāna Buddhizmi’ne ait metinler içinde en engin, heybetli ve etkileyici olanıdır. İçinde tek bir kere olsun boşluk (Şūnyatā) geçmediği halde boşluğu anlatır. Boşluk kavramına biz Upanishadlar’dan aşinayızdır. Filozof Yacnavalkya, bir kimsenin bir başkasıyla konuştuğunda, onu düşündüğünde, ona dokunduğunda, onu anladığında varmış gibi görülen “ikilik” (dvaita) düşüncesinin yanlışlığına dikkati çekerek, “Ātman ne şudur ne de budur” diyerek bu durumu “neti

¹ Edward Conze, The Pracnāpāramitā Literature, s. 10.

neti” (na iti na iti) sözcükleriyle formüle eder. O kavranamadığı için kavranılmazdır. (Brihadāranyaka Upanishad, IV, 5; 15). Yine Upanishadlar’da birçok yerde yazdığı gibi, ad ve biçim gerçeği örten yanılgılardır. Çhandogya Upanishad’da (VIII, 14; 1) “boşluk denilen şey ad ve biçimi ortaya koyar” denilir. Buddha öğretisi oluşmadan önce muhtemelen bir “boşluk” kavramı vardı. Buddhizm’de, özellikle de Elmas Sūtra gibi eserlerin açtığı yoldan giden Nāgārcuna gibi düşünürler bu kavramı geliştirip sağlamlaştırdılar.